

Onderwerp
Managementletter 2012

Registratienummer
1461490

Datum
14 februari 2013

Doel van deze mededeling:
De Managementletter 2012 aanbieden aan Provinciale Staten.

Auteur
H.A. Boeijen
Afdeling/Bureau
FIN

Toezegging/motie/amendement:
Niet van toepassing

Openbaarheid
Passief openbaar

Inleiding:
Onze huisaccountant PwC voert jaarlijks tussentijds onderzoek uit conform haar onderzoekopdracht. De uitkomst hiervan presenteert zij in haar managementletter en biedt deze aan, aan de Directie van de provincie.

Portefeuillehouder
Witteman, M.J.D.

Mededeling:
Hierbij bieden wij u ter informatie de Managementletter 2012 (inclusief reactie van de directie) aan.

Ter kennisname aan PS en burgerleden

Het vervolg
Niet van toepassing

Ter inzage in de leeskamer
Niet van toepassing

Verdere informatie
De Managementletter 2012 is als bijlage bijgevoegd.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Mevrouw W.J.J. Verdegaal-Ong RA
Postbus 513
8000 AM ZWOLLE

Postbus 55
8200 AB Lelystad

Telefoon
(0320)-265265
Fax
(0320)-265260
E-mail
provincie@Flevoland.nl
Website
www.flevoland.nl

Verzenddatum
13 FEB. 2013

Bijlagen

Uw kenmerk

Ons kenmerk
1443391

Onderwerp

Reactie Managementletter 2012

Geachte mevrouw Verdegaal-Ong,

In oktober 2012 hebt u bij ons de interim-controle 2012 uitgevoerd. Onlangs ontvingen wij van u de Managementletter 2012 waarin u de uitkomsten van uw interim-controle hebt opgenomen. Hierbij ontvangt u onze reactie op de Managementletter 2012.

Allereerst brengen wij onze dank uit voor de prettige samenwerking tijdens het uitvoeren van de interim-controle en de mogelijkheden die zijn geboden om het concept Managementletter 2012 te bespreken.

Wij hebben de Managementletter 2012 in goede orde ontvangen en kennisgenomen van uw interim-bevindingen en aanbevelingen. Wij werken aan het verbeteren van de interne beheersing en aan het verbeteren van de planning&control-cyclus. Dit is een meerjarig proces. Reacties vanuit Provinciale Staten alsmede vanuit uw Accountantsverslag bij de Jaarrekening 2011 bevestigen dat wij hierbij goede stappen maken. Wij vinden het fijn dat u ook in de Managementletter 2012 constateert dat er wederom belangrijke stappen gezet zijn in het verder verbeteren van de grip op de financiële positie. Uit uw letter maken wij op dat er geen onderwerpen worden genoemd die niet goed lopen of waarvoor wij geen aandacht hebben.

In uw Managementletter 2012 geeft u ons een aantal aanbevelingen met betrekking tot de planning&control-cyclus en de interne beheersing in z'n algemeenheid alsmede een aantal specifieke aandachtspunten voor de Jaarrekening 2012. Wij danken u voor deze aanbevelingen welke wij zullen gebruiken in de verdere verbeteringen die wij door willen voeren. In deze brief reageren wij hierna kort op een aantal door u gesignaleerde aandachtspunten voor de Jaarrekening 2012 die wij in de maand april 2013 aan zullen bieden aan Provinciale Staten.

Invulling baten en lastenstelsel

Wij zijn benieuwd naar de uitkomst van de landelijke discussie over de toepassing van het baten en lastenstelsel. Na bekendmaking van deze uitkomst zullen wij onderzoeken, welke aanpassingen gedaan moeten worden in het tot nu toe door ons gehanteerde stelsel. Graag betrekken wij u bij de uitkomst van dit onderzoek.

Voor de Jaarrekening 2012 dienen wij minimaal te voldoen aan de BBV-vereisten. Wij zullen bij het bepalen van de TR5-posten 2012 extra aandacht besteden aan de toepassing van het baten en lastenstelsel.

Verwerking ILG/Natuurakkoord

Wij hebben in een vroegtijdig stadium de door ons voorziene financiële verwerking van de gevolgen van het Natuurakkoord in de Jaarrekening 2012 met u besproken. Dienovereenkomstig zullen wij deze verwerking doorvoeren.

Doorontwikkeling Interne controlefunctie

In het in 2011 opgestelde plan van aanpak voor de verbetering van de interne beheersing hebben wij aangegeven dat wij onder meer invulling willen geven aan het tot dan toe ontbreken van gestructureerde en verbijzonderde interne controles. Wij hebben daartoe -voor een deel samen met u- diverse maatregelen genomen en wij vinden het prettig dat u onze inspanningen als zeer positief ervaart. Wij zullen bij het verder voltooien van dit verbeterpunt uw aandachtspunten oppakken.

Gevolgen Wet Hof

In de Jaarrekening 2012 zullen wij met betrekking tot het EMU-saldo informatie opnemen over de referentiewaarde voor 2012, het begrote EMU-saldo voor 2012, de realisatie en de verklaringen van de afwijkingen.

Daarnaast zien wij met u het belang in van het hebben van een goede liquiditeitenprognose. Voor het verbeteren van deze prognose hebben wij reeds initiatief genomen door gedurende het begrotingsjaar periodiek onze liquiditeitspositie te bepalen en maatregelen te nemen.

Voor het meerjarenperspectief werken wij momenteel aan de bouw van een nieuw sturingsinstrument waarin de liquiditeiten, het EMU-Saldo en de (meerjarige) Investeringsagenda samen komen. Hiermee trachten wij de prognoses te kunnen verbeteren.

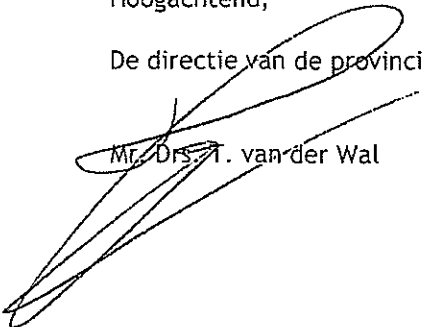
Waardering deelnemingen

Wij zullen bij het opstellen van de Jaarrekening 2012 een lijst opstellen van Verbonden partijen waarbij wij per partij zullen aangeven in hoeverre risico's bestaan op een lagere marktwaarde dan wel in hoeverre wij een voorziening zullen treffen in geval van te laag vermogen. Ook de verstrekte leningen aan verbonden partijen zullen wij hierbij betrekken.

Hoogachtend,

De directie van de provincie Flevoland

Mr. Drs. T. van der Wal

Rapportage interim- bevindingen controle 2012

Grip op de financiële positie

Provincie Flevoland

4 februari 2013

Aan de directie van de provincie Flevoland
T.a.v. de heer W. Timmers
Postbus 55
8200 AB Lelystad

4 februari 2013

WO/eo275666/SJD/SvD

Geachte directie,

Hierbij ontvangt u onze tussentijdse bevindingen met betrekking tot onze jaarlijkse controle van de jaarrekening van de provincie Flevoland voor het boekjaar dat eindigt op 31 december 2012. Onze werkzaamheden tot nu toe zijn uitgevoerd in overeenstemming met ons controleplan 2012.

In 2012 zijn door Flevoland belangrijke stappen gezet in het verder verbeteren van de grip op de financiële positie. Dit onder andere door het implementeren van interne controles, het geven van een kwalitatieve impuls in de bezetting van de financiële afdeling, het ontwikkelen van managementinformatie en het doorontwikkelen van planning- en control-instrumenten.

Wel zullen nog een aantal stappen dienen te worden gezet in de interne beheersing. Dit om de beheersing te verbeteren, maar ook om invulling te geven aan de verantwoording van een aantal belangrijke ontwikkelingen.

Onze belangrijkste bevindingen tot nu toe hebben betrekking op:

1. Bijstelling op onderdelen van het baten- en lastenstelsel.
2. Verwerking ILG/Natuurakkoord.
3. Waardering van provinciaal vastgoed.
4. Doorontwikkeling van de interne controlefunctie.
5. Aandacht voor de planning van de uitvoering van de internecontrolewerkzaamheden.
6. Gevolgen Wet HOF

Dit rapport bestaat uit vier delen. Deel 1 beschrijft onze belangrijkste bevindingen met betrekking tot de geïdentificeerde risico's in het controleplan. Deel 2 beschrijft onze visie met betrekking tot uw interne beheersing en de door u uitgevoerde internecontrolewerkzaamheden voor zover wij deze hebben geëvalueerd tijdens onze controle.

*PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Newtonlaan 205, 3584 BH Utrecht, Postbus 85096, 3508 AB Utrecht
T: 088 792 00 30, F: 088 792 95 08, www.pwc.nl*

*PwC is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponneerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Deel 3 geeft een overzicht van wat ons verder is opgevallen en deel 4 bevat een doorblik naar de jaarrekeningcontrole 2012.

Wij hebben de inhoud van dit verslag met u op 30 januari 2013 besproken. Mocht u nog vragen hebben, aarzel dan niet om contact met ons op te nemen. Wij zijn uiteraard graag bereid om de inhoud van dit verslag nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

W.J.J. Verdegaal-Ong RA

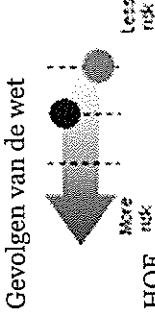
Inhoudsopgave

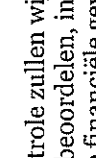
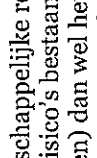
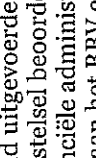
1.	Onze tussentijdse bevindingen met betrekking tot de geïdentificeerde risico's in het auditplan	5
1.1.	Tussentijdse bevindingen ten aanzien van geïdentificeerde risico's	5
2.	Onze evaluatie van uw interne beheersing	9
2.1.	Huidige niveau van interne beheersing is van voldoende niveau, er worden positieve stappen gezet	9
2.2.	Onze bevindingen ten aanzien van uw interne beheersing	11
2.3.	Opvolging van eerder gecommuniceerde aanbevelingen	17
2.4.	Onze mening ten aanzien van uw IT-omgeving	18
2.4.1.	Ontwikkelingen IT-omgeving	18
2.4.2.	Bevindingen IT-omgeving	19
3.	Wat ons verder is opgevallen	20
3.1.	Wet HOF	20
3.2.	Geen signalen van fraude	21
4.	Vooruitkijkend naar de jaarrekeningcontrole 2012	23
4.1.	Aandachtspunten met betrekking tot het afsluitingsproces en de jaarrekeningcontrole	23
4.2.	Impact notities Commissie BBV op de verantwoording van de provincie Flevoland	24
A.	Bijlagen	25
A.1.	Omvang van onze interim-werkzaamheden	25
A.2.	Totaaloverzicht van de eerder gecommuniceerde aanbevelingen	26

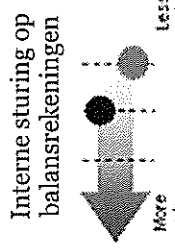

1. Onze tussentijdse bevindingen met betrekking tot de geïdentificeerde risico's in het auditplan

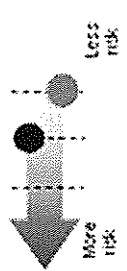
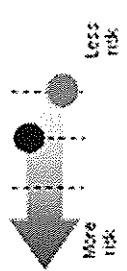
1.1. Tussentijdse bevindingen ten aanzien van geïdentificeerde risico's

In deze paragraaf bieden wij u een update van de belangrijkste financiële verslaggevingrisico's die wij geïdentificeerd hebben en overeengekomen zijn tijdens de planningsfase van onze controle. Over het algemeen is onze risico-inschatting ongewijzigd ten opzichte van de risico's die zijn samengevat in ons auditplan zoals weergegeven in de onderstaande tabel. Deze tabel bevat de resultaten van onze interim-werkzaamheden met betrekking tot deze risico's, alsmede de impact van onze bevindingen op de eindejaarscontrolewerkzaamheden.

Geïdentificeerde risico's in auditplan	Uitgevoerde interim-werkzaamheden	Conclusies en eindejaarscontrole reactie
<p>Gevolgen van de wet</p> <p>HOF</p>	<p>Wij hebben met u gesproken over de ontwikkelingen op het gebied van de wet HOF in relatie met liquiditeitsbeheer en treasury. Tevens hebben wij kennisgenomen van de informatie zoals opgenomen in de begroting 2013. Zie verder ook hoofdstuk 4.</p>	<p>Het is nog niet duidelijk wanneer de formele ingangsdatum is van de wet HOF. Voor de jaarrekening 2012 zal deze ontwikkeling geen effect hebben. Wel is het van belang om in de jaarrekening 2012 reeds informatie op te nemen over de referentiewaarde voor 2012, het begrote EMU-saldo voor 2012, de realisatie en de verklaring van de afwijkingen.</p> <p>Belangrijk aspect in de interne beheersing betreft het maken van liquiditeitsprognoses. Wij hebben het proces omtrent het liquiditeitsbeheer beoordeeld en zijn van mening dat in de afgelopen jaren de eerste stappen zijn gezet ter verbetering van de kwaliteit van de opgestelde liquiditeitsprognoses. Echter, de liquiditeitsprognoses leveren nog geen volledige doorkijk naar de liquiditeitspositie van 2013 en de jaren daarna. Ook dient nog een duidelijke koppeling met het EMU-saldo te worden gemaakt. Daarbij is het van belang dat goede analyses plaatsvinden van het verschil tussen prognose en werkelijke realisatie.</p>

Gedentificeerde risico's in auditplan	Uitgevoerde interim-werkzaamheden	Conclusies en eindejaarscontrole reactie
<p>Gevolgen van het verplicht stellen van schatstibankieren</p> 	<p>Wij hebben tijdens de interim-controle met uw treasurer gesproken over de ontwikkelingen en gevolgen van het verplicht stellen van schatstibankieren voor de provincie Flevoland. Op dit moment beperken de gevolgen zich tot de gelden die zijn ondergebracht bij de banken. De provincie zal bij het aflopen van de afgesloten contracten de gelden eventueel onder moeten brengen bij het Rijk. Dit heeft gevolgen voor de te ontvangen rente (en rendementen) in de toekomst. Hiermee is in de begroting 2013 reeds rekening gehouden.</p>	<p>Schatstibankieren heeft voor de jaarrekening 2012 naar verwachting geen effect.</p>
<p>ILG – Natuurakkoord</p> 	<p>Wij hebben met u gesproken over de afrekening van het ILG-budget 2007-2011. Wij hebben begrepen dat inmiddels een afrondingsovereenkomst is getekend tussen het Rijk en de provincie. De financiële gevolgen hiervan zijn inzichtelijk gemaakt en dienen nog te worden vertaald naar de financiële administratie. Dit vraagt nog actie van Flevoland voor het opstellen van de jaarrekening 2012. Deze actie is inmiddels ingezet. In hoofdstuk 4 gaan wij hier nader op in.</p>	<p>Tijdens de jaarrekeningcontrole zullen wij de getekende vaststellingsovereenkomst beoordelen, inclusief de analyse van provincie Flevoland over de financiële gevolgen. Daarnaast zullen wij de juiste verwerking van de ILG-transacties in de balans, als gevolg van de vaststellingsovereenkomst, gegevensgericht controleren.</p>
<p>Waardering deelnemingen en de inbaarheid van de verstrekte leningen aan deze deelnemingen</p> 	<p>Wij hebben de belangrijkste risico's met betrekking tot deelnemingen besproken. Concreet dient bij het opstellen van de jaarrekening een adequate onderbouwing te worden opgesteld van de waardering van de deelnemingen en risico's uit hoofde van deelname aan gemeenschappelijke regelingen. Ook dient de inbaarheid van de verstrekte leningen aan deze partijen beoordeeld te worden. Zie ook hoofdstuk 2-3.</p>	<p>Per deelneming en gemeenschappelijke regeling zal worden gecontroleerd in hoeverre risico's bestaan op een lagere marktwaarde (deelnemingen) dan wel het moeten treffen van een voorziening (als gevolg van een negatief eigen vermogen) voor de gemeenschappelijke regelingen en de verstrekte leningen. Belangrijke aandachtspunten hierbij zijn met name Omala en Stichting IJsselmeerziekenhuizen.</p>
<p>Invoering baten en lastenstelsel</p> 	<p>Landelijk is er een discussie over de toepassing van het baten- en lastenstelsel (en daarbij specifiek voor provincies). Naar verwachting kan Flevoland de huidige inrichting van het baten- en lastenstelsel handhaven. Hierbij dient op een aantal aspecten aanscherping plaats te vinden. Zie ook hoofdstuk 2-2.</p>	<p>Wij zullen de door Flevoland uitgevoerde interne analyses op toepassing baten- en lastenstelsel beoordelen. Hierbij zullen wij toetsen in hoeverre de financiële administratie en de verwerking van verplichtingen voldoet aan het BBV en de interpretatie van het baten- en lastenstelsel.</p>

Geïdentificeerde risico's in auditplan	Uitgevoerde interim-werkzaamheden	Conclusies en eindejaarscontrole reactie
<p>Interne sturing op balansrekeningen</p> 	<p>In 2012 is gestart met het periodiek beoordelen van bepaalde balansposten, zoals de tussenrekeningen. Een belangrijk onderdeel om tot een meer gestructureerde financiële beheersing te komen. Het tussentijds afsluiten van de financiële administratie kan de grip en mogelijkheid tot bijsturen op afwijkingen in de realisatie ten opzichte van de begroting verbeteren.</p>	<p>Wij hebben kennisgenomen van deze maatregelen. Bij de jaarrekeningcontrole zullen wij inhoudelijk de balansposten controleren, waarbij wij kunnen vaststellen of de kwaliteit van de onderbouwingen is verbeterd.</p>
<p>Kwaliteit interne controles</p> 	<p>In 2011 is een interne controlefunctionaris aangesteld en zijn hierbij reeds stappen gezet op het gebied van het inrichten van interne controles. De controles zijn hierbij in 2012 verder uitgebreid en doorontwikkeld. Daarbij worden ook interne controles op het gebied van SISA uitgevoerd. Een ontwikkeling die wij als zeer positief ervaren. Dit draagt duidelijk bij aan het signaleren van aandachtspunten in de interne beheersing. Daarnaast wordt hiermee een basis verkregen voor de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening. Wij hebben vastgesteld dat de uitgevoerde interne controles over het eerste half jaar kwalitatief meer diepgang hebben en meer gestructureerd en uniform worden uitgevoerd. Wel zien wij enkele belangrijke aandachtspunten die opgepakt moeten worden om een efficiënte en effectieve controle mogelijk te maken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een risicogerichte aanpak en diepgang van de werkzaamheden. In een aantal gevallen kunnen de controles meer efficiënt en effectief worden uitgevoerd. Door het vooraf opstellen van een gedetailleerd interne controleplan, inclusief de interne beheersmaatregelen in de organisatie, kan op een risicogerichte wijze worden beoordeeld welke werkzaamheden (systeem-, proces- of gegevensgericht) dienen te worden uitgevoerd. Dit plan is nu op hoofdlijnen opgesteld. • Tijdigheid van uitvoering: De interne controle van inkopen en aanbestedingen was ten tijde van de interim-controle nog niet volledig gereed, waardoor wij nog geen oordeel over de uitkomsten van de bevindingen hebben kunnen geven. Ook een aantal uitgevoerde interne controles op de SISA-regelingen waren nog niet volledig afgerond. 	<p>Tijdens de interim-controle hebben wij geconstateerd dat de uitgevoerde interne controles over het eerste half jaar op de SISA-regelingen en subsidies niet leiden tot materiële tekortkomingen ten aanzien van rechtmatigheid en getrouwheid.</p> <p>Er dient in de komende weken wel een inhaalslag te worden gemaakt in de uitvoering van de interne controles en de zichtbare vastlegging van de conclusies. Het tijdig gereed hebben van de interne controles voor de jaarrekeningcontrole is hierbij van belang.</p> <p>Bij de jaarrekeningcontrole zullen wij de uitgevoerde interne controle op de inkopen en aanbestedingen over het hele jaar en de uitgevoerde interne controle over het tweede helft van het jaar voor de SISA-regelingen en subsidies beoordelen.</p>

Geïdentificeerde risico's in auditplan	Uitgevoerde interim-werkzaamheden	Conclusies en eindejaarscontrole reactie
<p>Uitkomsten verbetering interne beheersing</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Het zichtbaar vastleggen van het trekken van (tussentijdse) conclusies ten aanzien van rechtmatigheid. Naar onze mening moet in elke rapportage ook terugkomen wat het effect is van eventuele bevindingen op de getrouwheid en rechtmatigheid. Dit door bevindingen te analyseren (structureel/incidenteel) en financieel te vertalen (inclusief eventuele extrapolatie). • Het opstellen van een provinciebrede rapportage ten aanzien van de uitkomsten van de uitgevoerde interne controles. Dit om een totaalbeeld te hebben van alle bevindingen. <p>Zie voor een verdere uitwerking van deze punten ook hoofdstuk 2.2.</p>	<p>Een deel van de acties is in 2011 gestart. Hierbij is een groot deel van de acties daadwerkelijk gerealiseerd in 2012. De afronding staat gepland voor 2013. Het management geeft aan dat de ingezette verbeteringsacties conform planning verlopen. Onze indruk is dat zeer duidelijke stappen worden gezet in de interne beheersing. Een positieve ontwikkeling, die leidt tot een zichtbare verbetering van de interne beheersing.</p>
<p>Uitkomsten verbetering interne beheersing</p> 	<p>In 2012 heeft provincie Flevoland actief geïnvesteerd in de verbetering van de interne beheersing. Een plan van aanpak voor de interne beheersing is opgesteld, waarin verschillende probleem- analyses en bijbehorende actieplannen ter verbetering zijn beschreven op het gebied van het herstructureren van de financiële functie, borging van de financiële rechtmatigheid, beheersing van de personeelslasten, optimalisering van de sturingsinformatie en het mitigeren van risico's inzake de automatisering. Omtrent de voortgang wordt periodiek gerapporteerd.</p>	<p>Een deel van de acties is in 2011 gestart. Hierbij is een groot deel van de acties daadwerkelijk gerealiseerd in 2012. De afronding staat gepland voor 2013. Het management geeft aan dat de ingezette verbeteringsacties conform planning verlopen. Onze indruk is dat zeer duidelijke stappen worden gezet in de interne beheersing. Een positieve ontwikkeling, die leidt tot een zichtbare verbetering van de interne beheersing.</p>

● Planning ● Interim

2. Onze evaluatie van uw interne beheersing

2.1. Huidige niveau van interne beheersing is van voldoende niveau, er worden positieve stappen gezet

Voor de aard en omvang van uw organisatie hebt u voldoende interne beheersmaatregelen om een betrouwbare gegevensverwerking te waarborgen. Tijdens de interim-controle hebben de belangrijkste financiële stromen en onderliggende processen onze aandacht gehad. Wij hebben vastgesteld dat de processen op hoofdlijnen ongewijzigd zijn ten opzichte van voorgaand jaar. Op aspecten zijn beperkte wijzigingen doorgevoerd, zoals de vaststelling van een geactualiseerde subsidieverordening in 2012. Dit heeft echter niet geleid tot grote wijzigingen in het proces.

Op basis van besprekingen met de proceseigenaren, het uitvoeren van testwerkzaamheden en het gebruik maken van de uitgevoerde interne-controlewerkzaamheden concluderen wij dat de processen op hoofdlijnen ongewijzigd zijn en in de lijn voldoende interne beheersmaatregelen bevatten om betrouwbare gegevensverwerking te realiseren. De volgende stromen en processen hebben onze aandacht gehad:

- Subsidies.
- Personele processen.
- Aan en verkopen van gronden.
- P&C-cyclus.
- ILG.
- Betalingsorganisatie.
- SISA-regelingen.

Het proces rondom inkopen hebben wij in opzet beoordeeld. Bij de jaarrekeningcontrole zullen wij het proces rondom inkopen en aanbestedingen verder controleren. Dit aangezien de interne controle tijdens de interim-controle nog niet geheel gereed was.

In de processen die wij hebben beoordeeld, hebben wij geen materiële bevindingen geconstateerd die direct van invloed zijn op de jaarrekeningcontroles. Conform vorig jaar zijn de processen voldoende op orde.

Wij zien dat duidelijke positieve stappen worden gezet in de interne beheersing. Er wordt actief geïnvesteerd in de verbetering en doorontwikkeling van de bedrijfsvoering. Dit leidt tot een daadwerkelijk verbeterde grip op de financiële positie. Hierbij wordt ook gekeken op welke wijze provinciebreed meer bewustwording van financiële beheersing kan worden verkregen. Wel zien wij nog enkele vervolgstappen om verder in control te komen en nog meer grip te krijgen op de financiële positie. Een voorbeeld hiervan is de doorontwikkeling van de interne controles. Daarnaast dienen nog een aantal vacatures kwalitatief goed te worden ingevuld. Belangrijke aandachtspunten voor 2013.

Er wordt actief gestuurd op verbeteringen in de processen. Zo is in 2012 een verbeterplan opgesteld ten aanzien van de interne beheersing. In dit plan wordt onder andere gestuurd op:

- de realisatie van de herstructurering van de financiële functie;
- de borging van de financiële rechtmatigheid in processen;
- de beheersing van de personeelslasten;
- de optimalisering van de sturingsinformatie;
- het mitigeren van risico's inzake IT-zaken.

Daarnaast worden bijzonderheden (zoals afrekening ILG, wet HOF) steeds meer actief afgestemd met andere provincies, het Rijk en met de accountant. Hierdoor vindt veelal tijdig een vertaling plaats naar de financiële positie.

Ook is de uitvoering van de verbijzonderde Interne Controles door de interne controlefunctionaris in 2012 verder geprofessionaliseerd. De uitgevoerde controles hebben kwalitatief meer diepgang, bevatten meer structuur en uniformiteit. Wel hebben wij een aantal bevindingen ten aanzien van uw interne beheersing en de uitgevoerde interne controles geconstateerd. Deze bevindingen zijn opgenomen in paragraaf 2.2. Dit zijn overigens aandachtspunten die reeds de aandacht hebben van het management.

Overige aandachtspunten waar Flevoland actief op inspeelt, zijn bijvoorbeeld:

- Er is gewerkt aan een herinrichting van de financiële functie (Centraal, tenzij...). Inmiddels is een conceptnotitie beschikbaar en zal de verdere implementatie daadwerkelijk begin 2013 worden doorgevoerd.
- Verbeteren interne beheersing rondom fiscale risico's (btw/loonbelasting). Momenteel wordt door een extern bureau een onderzoek verricht naar de labeling van de btw en eventuele btw-risico's/kansen. Tevens zijn er intern cursussen gegeven aan financiële medewerkers om het (financiële) bewustzijn rondom btw-risico's te vergroten.
- Tussenrekeningen worden periodiek uitgezocht en opgeschoond. Hierdoor neemt de beheersing actief toe.
- Doorontwikkeling van het planning- & controlproces. Zo is in 2012 de "marap" geïntroduceerd. In deze rapportage wordt informatie geboden over inhoudelijke en financiële voortgang. Een positieve ontwikkeling, die naar onze mening het management goed inzicht kan geven in de (financiële) ontwikkelingen. De marap zal in 2013 verder worden doorontwikkeld op basis van een interne evaluatie.
- Er zijn verdere maatregelen genomen om de beheersing van de personeelslasten te verbeteren. Onze indruk is dat hiermee een goede basis bestaat aan controlemaatregelen.
- Met ingang van 2013 zal een deel van de provincie Flevoland overgaan in een Regionale uitvoeringsdienst (RUD), namelijk de omgevingsdienst Flevoland, Gooi & Vechtstreek. Inmiddels zijn hiervoor nauwgezet voorbereidingen getroffen.
- Er is een nieuwe subsidieverordening opgesteld, hierin zijn ook de aspecten van het rijksbrede subsidiekader meegenomen.

Belangrijke aandachtspunten die wij hierbij zien, zijn onder andere:

- Uit een verrichte interne analyse blijkt dat nog verdere stappen dienen te worden gezet op het herinrichten van de financiële administratie (onder andere upgrade CODA en rekeningschema aanpassen).

- Verder werken aan financiële bewustwording in de organisatie. Vanuit de afdeling financiën worden hier toe diverse activiteiten ontwikkeld. Zo is bijvoorbeeld een workshop AO/IC georganiseerd.

- Beheersing van SISA. Er worden diverse interne controles uitgevoerd. Hierbij is de interne controlefunctionaris afhankelijk van de kwaliteit van de aanlevering van documentatie door de afdelingen. Hierin dienen nog duidelijke stappen te worden gezet.

2.2. Onze bevindingen ten aanzien van uw interne beheersing

De volgende bevindingen in uw interne beheersing hebben wij tijdens onze interim-controle geïdentificeerd.

Nr. Bevinding	Aanbeveling en/of opvolging
<p>1. Doorontwikkelen liquiditeitsprognoses</p> <p>In het kader van actieve sturing en wet HOF is het van belang dat de provinciale liquiditeitsbehoefte (voor de komende jaren) inzichtelijk is en wordt gemonitord. Door Flevoland is gewerkt aan het verbeteren van de liquiditeitsprognoses. Hierbij bestaat met name aandacht voor de meer korte termijn sturing op liquiditeiten en liquiditeitsbehoeften. Wij zien hierbij nog de volgende aandachtspunten:</p> <ul style="list-style-type: none">• Huidige liquiditeitsprognose is nog op hoofdlijnen. Er dient een verdere detaillering te worden aangebracht.• Er dient een koppeling te worden aangebracht met het EMU-saldo. Dit in verband met de sturing op het EMU-saldo voor de wet HOF. Daarbij dienen ook de mogelijke effecten van het schatkistbankieren in de liquiditeitsprognose te worden betrokken.	<p>Wij adviseren u om de liquiditeitsprognose verder te ontwikkelen en deze liquiditeitsprognose te koppelen aan het verwachte EMU-saldo. Daarnaast is de analyse van de realisatie versus prognoses van de liquiditeiten van belang.</p>

2. Baten – en lastenstelsel

Landelijk bestaat een discussie over de toepassing van het baten- en lastenstelsel bij gemeenten en provincies. De discussie focust zich met name op het moment waarop een last kan worden genomen bij het toekennen van subsidies en inkopen.

In hoofdlijnen komt de huidige interpretatie op het volgende neer:

- Bij inkopen dient de last naar rato van realisatie te worden verantwoord in het boekjaar. Dit geldt voor de jaarrekening, maar ook voor de SISA-verantwoording. Dit betreft geen wijziging voor Flevoland.
- Voor subsidies dienen de huidige interne richtlijnen te worden aangescherpt. Hierbij dient onderscheid te worden gemaakt in verschillende soorten subsidies. Hoofddlijn is dat het moment van beschikken ook het moment van het verantwoord worden van de lasten betreft. Echter hierop zijn wel een aantal uitzonderingen van toepassing, zoals:
 - indien de hoogte van de subsidie expliciet is verbonden aan te leveren prestaties (p x q subsidies) dient een schatting van de prestaties in het betreffende boekjaar te worden gemaakt. Gedurende het jaar dient op basis van het subsidiemonitoringsproces een best mogelijke inschatting te worden gemaakt van de last. Indien op basis van verkregen informatie blijkt dat de werkelijke prestaties afwijken van de schatting, dan dienen de lasten hierop te worden aangepast;
 - indien de subsidie op basis van de subsidiebeschikking expliciet toe te rekenen is aan volgende begrotingsjaren dienen de lasten hier ook aan worden toegerekend (enkele fictieve voorbeelden: jeugdzorg toekennen in 2012 voor het jaar 2013 of een toekenning in 2012 van een beschikking voor een project, maar in de beschikking wordt expliciet aangegeven dat het project uitgevoerd zal worden in 2014);

Het uitvoeren van een analyse van de gevolgen voor Flevoland (inclusief controle op juiste toepassing hiervan). Hierbij is van belang dat tijdig afstemming bestaat over de interne analyses, zodat ook op tijd het effect op de jaarrekening kan worden vastgesteld. Graag voeren wij in een vroegtijdig stadium een controle uit op de juistheid van de verplichtingen (TRS-posten).

- indien het subsidietoekenningsproces niet geheel via de gebruikelijke procedure verlopen is en er bijvoorbeeld aan de subsidiebeschikking geen dengdelijke aanvraag (inclusief eventueel bestek, planning, plan) ten grondslag ligt.

- Voor bestuursovereenkomsten/contracten dient per contract te worden beoordeeld op welk moment de last genomen kan worden. Dit hangt af van de specifieke eisen, de randvoorwaarden en de afspraken over de prestaties.

- Per jaareinde dient een beoordeling plaats te vinden op de subsidies. Hierbij dient te worden geanalyseerd in hoeverre reeds subsidies bestaan die
 - worden ingetrokken
 - niet worden gerealiseerd
 - lager zullen worden vastgesteld.

- Op basis van deze analyse dient een financiële inschatting te worden gemaakt van het effect. Dit dient reeds in de jaarrekening te worden gecorrigeerd op de verantwoord lasten. De historie in de afgelopen jaren kan hierbij als basis worden gebruikt. Het is hierbij wel van belang dat de inschatting voldoende betrouwbaar kan worden gemaakt.

- Het is van belang dat de ontwikkelingen in de regelgeving goed worden gevolgd. Mogelijk zal op dit aspect landelijk nog verdere aanscherping plaatsvinden.

Genoemde aandachtspunten dienen te worden betrokken in op te stellen spelregels voor het vastleggen van verplichtingen (inclusief opnemen in

Nr. Bevinding

Aanbeveling en/of opvolging

de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening).

3. Waardering provinciaal vastgoed

Als gevolg van de huidige landelijke economische situatie staat de vastgoedmarkt onder druk. Hierdoor daalt de waarde van het vastgoed en neemt ook het aantal vastgoedtransacties af. Ook financiering van vastgoed is een toenemend probleem voor bedrijven en particulieren. Flevoland heeft enkele panden in haar bezit. Dit brengt mogelijke waarderingsrisico's met zich mee voor het provinciaal vastgoed.

Voor de waardering van de panden dient naar verwachting een onderscheid te worden gemaakt in commercieel vastgoed (voor verhuur/verkoop beschikbaar) en vastgoed met een publiek doel (bijvoorbeeld het provinciehuis).

Landelijk loopt nog een discussie rondom bijzondere waardeverminderingen van alle materiële vaste activa. Het is op basis van het BBV nog niet duidelijk in hoeverre ook duurzame waardeverminderingen moeten worden doorgevoerd op panden met een publiek doel. Naar verwachting zal hierover begin 2013 meer duidelijkheid ontstaan. Dit kan derhalve direct effect hebben op de jaarrekening 2012.

In dit kader is het wel belangrijk dat door de organisatie reeds een goede analyse plaatsvindt op de waardering van het provinciaal vastgoed. Hierbij dient eerst onderscheid te worden gemaakt in commercieel en publiek vastgoed.

Voor commercieel vastgoed dient een nadere analyse plaats te vinden op het verschil tussen de huidige boekwaarde en de huidige marktwaarde van de panden. Bij panden met een eventueel lagere marktwaarde dient een afwaardering te worden doorgevoerd.

Voor vastgoed met een publiek doel dient inzichtelijk te worden gemaakt in hoeverre hier ook waarderingsrisico wordt gelopen. Door de onduidelijkheid in de regelgeving is het eventuele effect op de jaarrekening op dit moment nog niet te kwantificeren. Hiertoe dient eerst duidelijkheid te ontstaan over de interpretatie van de regelgeving en daarnaast de uitkomsten van de interne analyses nader financieel te worden vertaald.

Het uitvoeren van een interne analyse op het provinciaal vastgoed, inclusief de mogelijke financiële effecten voor de jaarrekening 2012. Wij zullen tijdig overleg met u voeren over de uitgangspunten, de financiële effecten en de interpretatie van de regelgeving, zodat de effecten op de jaarrekening 2012 inzichtelijk zijn.

4. Risicogerichter uitvoeren van de interne controles

In 2012 zijn de interne controles verder uitgebreid en doorontwikkeld. De controles worden meer gestructureerd uitgevoerd. Bevindingen zijn daarbij beter onderbouwd. Ons inziens kan deze kwaliteitsslag nog meer diepgang krijgen door vooraf een risicoanalyse te maken ten aanzien van de uit te voeren controles per subproces en dit vast te leggen in afzonderlijke controleplannen. Dit leidt tot efficiëntere en effectievere interne controles.

Wij adviseren u komende periode aandacht te besteden aan de volgende elementen:

- 1. Duidelijke afweging van het object van de controle**
Beschrijf het controleobject. Om de controles meer risicogericht uit te voeren, is het van belang om vast te stellen waarom een controle uitgevoerd wordt en waarom andere controles niet uitgevoerd worden. Het is van belang om deze afweging duidelijk in het interne controleplan te laten terugkomen. Deze afweging komt onder meer tot stand door het inzichtelijk maken van de omvang van de inkomsten en uitgaven (gerelateerd aan het proces), de mogelijke risico's in het proces (ook ten aanzien van getrouwheid en rechtmatigheid), de beheersmaatregelen per proces en de controles die al worden uitgevoerd. Hiermee kan worden bepaald in hoeverre systeemcontroles, procescontroles of gegevensgerichte controles dienen te worden uitgevoerd. Deze werkwijze komt de effectiviteit van de interne controles ten goede. Daarnaast blijkt uit de praktijk dat hiermee ook overbodige werkzaamheden worden voorkomen.
- 2. Opstellen van een risicoanalyse per te controleren subproces**
Momenteel wordt nog geen adequate risicoanalyse opgesteld per subproces. Formuleer de risico's en maak zichtbaar een afweging in risico's. Tevens kan hierbij ook bewust worden gekozen om bepaalde subprocessen niet te controleren omdat bijvoorbeeld het betreffende subproces niet tot financiële materiële fouten kan leiden.
- 3. Het laten zien van een eenduidig verband tussen de risicoanalyse en de uit te voeren werkzaamheden**
In 2012 is nog geen uniforme systematiek geïmplementeerd ten behoeve van de bepaling van het aantal deelwaarnemingen. Dit wordt per proces bepaald en het is niet duidelijk hoe tot bepaalde aantallen is gekomen. Dit wordt ook veroorzaakt doordat er nog onvoldoende verband bestaat tussen de risicoanalyse en de totstandkoming van de uit te voeren werkzaamheden. Wij adviseren u hier bij de uitvoering van de controles over het tweede halfjaar meer aandacht aan te besteden. Hierbij dient ook duidelijk te worden vastgelegd hoe de overweging tot stand is gekomen.

2.3. Opvolging van eerder gecommuniceerde aanbevelingen

Onderwerp	Prioriteit urgent	Prioriteit Hoog	Prioriteit Middel	Prioriteit Laag
Verordening 216 niet geactualiseerd			●	
Aandacht voor interne vorderingen/schulden is noodzakelijk		●		
Beheersing personeelslasten		●		
Memoriaalboekingen			●	
Voorziening BDU te laag verantwoord			●	
Concerncontrol en interne controle			●	
Rechtmatigheid Europese aanbestedingsrichtlijnen		●		
Rechtmatigheid subsidieverordeningen		●		
Autorisaties CODA			●	
General computer controls		●		
Invoering risicomanagement			●	

In voorgaande rapportages hebben wij u geïnformeerd over enkele tekortkomingen/aanbevelingen die wij hebben signaleerd ten aanzien van uw interne beheersing. De opgenomen aanbevelingen hebben wij gestructureerd en gebundeld per onderwerp en hiernaast weergegeven. Naar onze mening is aan vrijwel alle in voorgaande jaren gerapporteerde bevindingen opvolging gegeven. Hiermee worden duidelijke stappen gezet in de interne beheersing. In verschillende processen zitten echter nog wel wat aanbevelingen, waardoor nog niet alles als “opgevolgd” is aangemerkt.

- = reeds gerapporteerde controlebevinding, in ontwikkeling
- = reeds gerapporteerde controlebevinding, geen voortgang
- = opgevolgd

2.4. Onze mening ten aanzien van uw IT-omgeving

Wij besteden in ons verslag aandacht aan de bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking.

Wij hebben in samenwerking met onze EDP-auditors de IT-omgeving beoordeeld. Daarbij zijn wij van mening dat de IT-omgeving binnen uw organisatie van voldoende niveau is om de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking te waarborgen. Wij zien echter wel enkele mogelijkheden tot verbetering van uw IT-omgeving. Hierna gaan wij op deze aspecten in en geven wij enkele ontwikkelingen weer.

De algemene IT-beheersmaatregelen vormen het fundament van de geautomatiseerde gegevensverwerking en vormen daarmee de basis voor een beheerste IT-omgeving. De algemene IT-beheersmaatregelen zijn daarnaast essentieel voor het waarborgen van een betrouwbare werking van geautomatiseerde controlemaatregelen in en rondom uw applicaties waaronder CODA. Het is daarom van groot belang dat de algemene IT-beheersmaatregelen voldoende aan de daaraan redelijkerwijs te stellen eisen.

2.4.1. Ontwikkelingen IT-omgeving

Uit de besprekingen met de organisatie blijken de volgende ontwikkelingen:

- In 2012 hebben geen relevante wijzigingen plaatsgevonden in het applicatielandschap.
- De samenwerking met de gemeente Lelystad op het gebied van ICT is voorlopig stopgezet, vanwege de focus op de samenwerking met Utrecht en Noord-Holland.
- Het databasebeheer is vanaf 2012 volledig uitbesteed aan een externe partij.
- Er is een interne service level agreement (SLA) en een productdiensten-catalogus opgesteld. Deze zullen in 2013 in gebruik worden genomen.
- In 2014 zal (mede om te kunnen voldoen aan SEPA-eisen) worden overgegaan naar een nieuwe versie van CODA (versie 12). Hierin zal naar verwachting ook een nieuw rekeningschema worden opgenomen.

- De mogelijkheden voor vervanging van het financiële systeem worden daarbij ook onderzocht. Dit is echter mede afhankelijk van eventuele samenwerking met Noord-Holland en Utrecht.

- Er is een voorstel gedaan voor de realisatie van een uitwijklocatie. Op dit moment heeft de provincie afspraken gemaakt met de gemeente Lelystad voor de beschikbaarstelling van ruimte en capaciteit bij een eventuele calamiteit.

- In 2012 heeft een restore test plaatsgevonden ten aanzien van CODA. Deze zal begin 2013 worden herhaald, aangezien deze niet was geslaagd.

- In 2012 is een strategisch informatiebeveiligingsbeleid opgesteld. Deze stukken (beleidsstuk en voorstel voor een uitwijklocatie) lagen bij de uitvoering van de interim-controle ter goedkeuring bij de directie.

2.4.2. Bevindingen IT-omgeving

Vorig jaar hebben wij u diverse bevindingen gerapporteerd ten aanzien van de IT-omgeving. Onderstaand hebben wij een beknopte opvolging weergegeven:

Bevinding	Opvolging	Status
Change management procedure kan worden aangescherpt	Wijzigingen worden inmiddels conform procedure doorlopen en vastgelegd in Topdesk. Er wordt nog gewerkt aan een generieke test-procedure (voor alle applicaties)	Deels geïmplementeerd
Formele autorisatie-procedure ontbreekt	Een formele procedure voor het toekennen, wijzigen en verwijderen van accounts en autorisaties op het netwerk en binnen applicaties is nog niet aanwezig. Op basis van interview is vastgesteld dat de uit dienst procedure niet optimaal verloopt. Een periodieke controle naar de juistheid en geldigheid van accounts en autorisaties op het netwerk en binnen applicaties vindt niet (zichtbaar) plaats.	Implementatie gestart

Bevinding	Opvolging	Status
IT-beleid en informatie-beveiligingsbeleid	De provincie Flevoland werkt bij het opzetten van het informatie-beveiligingsbeleid nauw samen met de overige provincies. De provincies hebben een gezamenlijke baseline opgesteld. Belangrijk aandachtspunt is het concreet weergeven van de risico's en getroffen maatregelen door Flevoland.	Deels geïmplementeerd
Afwezigheid continuïteits- en calamiteitenplan	De provincie heeft een concept investeringsvoorstel opgesteld voor de realisatie van een tweede serverruimte. Deze plannen zullen in 2013 verder worden uitgewerkt.	Implementatie gestart

3. Wat ons verder is opgevallen

3.1. Wet HOF

Het voorstel voor de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (HOF) is opgesteld naar aanleiding van de Europese afspraken die gemaakt zijn over het oplossen van de Europese schuldencrisis. In het wetsvoorstel is geregeld dat medeoverheden een gelijkwaardige inspanning moeten leveren als het gaat om het respecteren van de Europese begrotingsdoelstellingen.

In de beoogde nieuwe wet wordt rekening gehouden met de door de Europese Economische Monetaire Unie (EMU) vastgestelde norm voor:

- De doelstelling op de middellange termijn voor het structurele EMU-saldo.
- Het feitelijke jaarlijkse EMU-saldo.
- De feitelijke jaarlijkse EMU-schuld.

De norm voor het EMU-saldo 2013 zal 0.5% van het bruto binnenlands product (BBP) bedragen.

De minister van Financiën heeft op 24 september 2012 het wetsvoorstel aangeboden aan de Tweede Kamer, voorzien van een advies van de Raad van State. De wet dient derhalve nog goedgekeurd te worden waardoor er op dit moment nog onzekerheid bestaat over de definitieve bepalingen.

De beoogde ingangsdatum van de Wet HOF was 1 januari 2013. Het is niet duidelijk in hoeverre dit ook daadwerkelijk zal worden gehaald. De verwachting is dat 2013 als een overgangsjaar zal worden betiteld. Er worden dan naar alle waarschijnlijkheid geen sancties opgelegd voor eventuele overschrijdingen van het EMU-saldo.

Wij adviseren Provinciale Staten om in overleg met de Gedeputeerde Staten duidelijke afspraken te maken over tussentijdse evaluatiemomenten, zodat tijdig kan worden bijgestuurd. Op basis van de investeringsagenda 2012-2021 heeft provincie Flevoland voor de komende periode een aantal omvangrijke investeringen geprognoseerd.

Het is van belang om het investeringsprogramma te vertalen in een liquiditeitsprognose die gekoppeld is aan het verwachte EMU-saldo. Op deze manier kunt u op basis van het EMU-saldo beter sturen op de projecten. Dit hebben wij ook als aandachtspunt in hoofdstuk 2.2. beschreven.

Wij hebben geconstateerd dat in de jaarrekening 2011 nog beperkt informatie wordt gepresenteerd over het begrote EMU-saldo versus de werkelijke realisatie. Het is wel aan te bevelen deze informatie op te nemen in de jaarrekening 2012. Hierdoor wordt de informatiewaarde verder vergroot.

In de begroting 2013 is een nadelig saldo van het EMU-saldo gepresenteerd van € 3,5 mln. Flevoland kent voor 2013 een referentiewaarde van € 10,8 mln. Derhalve lijkt het erop dat Flevoland binnen de norm zal blijven. Belangrijke kanttekening hierbij is dat de investeringsagenda 2012-2021 en de problematiek rondom de stille lasten nog niet (volledig) in de begroting 2013 is verwerkt.

3.2. Geen signalen van fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en opsporen van fraude en onregelmatigheden berust bij het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Flevoland. In haar toezichthoudende rol zijn de Provinciale Staten er verantwoordelijk voor dat het college adequate procedures volgt en dat er passende maatregelen worden genomen als dat nodig is.

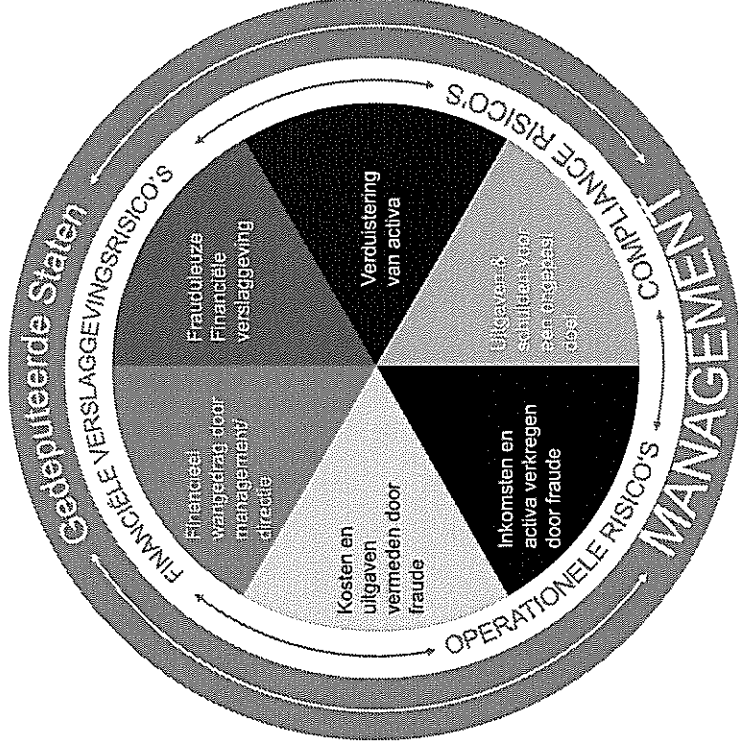
Als uw accountant hebben wij de verantwoordelijkheid om frauderisico's te identificeren, voor zover deze risico's tot een materiële fout in de jaarrekening kunnen leiden.

Zoals overeengekomen in ons auditplan hebben wij in het kader van de interim-controle de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

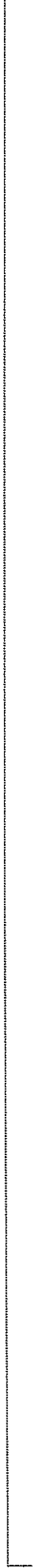
- Het bevragen van de directie en anderen.
- Evalueren van de interne beheersingsmaatregelen en systemen in relatie tot fraude.
- Het evalueren van de argumenten voor significante ongebruikelijke transacties.
- Het beoordelen van schattingen in verband met mogelijke sturing.
- Het beoordelen van de juistheid van handmatige journalposten.
- Zorgen voor een passend niveau van professioneel-kritische houding tijdens het controleproces.

Wij hebben geen aanwijzingen van materiële fraude geconstateerd tijdens de interim-periode tot september 2012.

Wij zullen u in onze eindrapportage op de hoogte houden van eventuele bevindingen die wij tijdens de resterende periode constateren en die betrekking hebben op het afgelopen boekjaar.

Figuur: illustratieve gebieden van fraude

4. Vooruitkijkend naar de jaarrekeningcontrole 2012

4.1. Aandachtspunten met betrekking tot het afsluitingsproces en de jaarrekeningcontrole

Vooraf afstemming over bijzonderheden

Om mogelijke discussies over (significante) bijzonderheden in de jaarrekening in een laat stadium van de jaarrekeningcontrole te voorkomen, hechten wij er aan tijdig afstemming te hebben over deze bijzonderheden. Hiertoe hebben wij eind 2012/begin 2013 een afspraak gepland met betreffende medewerkers van de provincie Flevoland. Dit ten aanzien van o.a. de volgende onderwerpen:

- Verwerking afrekening ILG.
- Risico's Oostvaarderswold.
- Verwerking verplichtingen op basis van baten- en lastenstelsel.

Specifieke aandacht voor de SISA-bijlage

De SISA-bijlage verdient steeds meer aandacht. In de afgelopen periode hebben wij (onder andere uit de SISA-reviews) geconstateerd dat het ministerie hier in toenemende mate nadruk op legt. Ook vanuit het beheersingsperspectief hechten wij er veel waarde aan dat de provincie voldoende aandacht aan SISA besteedt in haar interne beheersing. Voor de controle 2012 zullen wij hier nadrukkelijk aandacht aan besteden. In het kader van een goede doorontwikkeling en hogere eisen vanuit het ministerie is het van belang om de SISA-oplevering verder aan te scherpen. Zo dient bijvoorbeeld in de risico-analyses expliciet aandacht te worden besteed aan hoe de provincie aan de specifieke eisen vanuit de regelgeving en beschikking heeft voldaan. Tevens dient een duidelijke koppeling te worden gemaakt tussen de balansposten in de jaarrekening en de verantwoordings van de diverse regelingen.

ILG (afrekening)

Zoals reeds toegelicht in paragraaf 4.1 bestaat er nog enige onzekerheid ten aanzien van de (inhoudelijke) eindafrekening van het ILG. De onzekerheid resulteert ook in mogelijke risico's voor de jaarrekening. Naar verwachting zijn de financiële risico's voor Flevoland beperkt. Er is medio november 2012 een contract getekend met het Rijk. Dit als basis voor financiële afrekening. Hierbij zal de vordering op het rijk (circa € 17 mln.) deels in 2012 en deels in 2013 worden ontvangen. Het is van belang dat de effecten voor de jaarrekening en de begroting 2013 te bepalen en financieel te verwerken.

Uit de overeenkomst blijkt dat een deel van de gemaakte kosten gedekt zullen worden uit de "grond voor grond" regeling. Hiervoor zal Flevoland naar verwachting gronden verkrijgen van BBL (onderdeel Rijk) ter dekking van de kosten. De waarde van deze grond is naar wij hebben begrepen hoger dan de gemaakte kosten. Derhalve betekent dit dat het financieel risico naar verwachting beperkt is. Inmiddels hebben wij overleg gevoerd over de verwerking van de verschillende administratieve posten. Wij zullen de daadwerkelijke financiële verwerking naar verwachting vroegtijdig controleren.

Schatkistbankieren

In het Begrotingsakkoord 2013 heeft het Rijk met de decentrale overheden afgesproken dat zij met ingang van 2014 verplicht gaan schatkistbankieren. Dit houdt in dat decentrale overheden hun tegoeden aan zullen houden in de Nederlandse schatkist. Hierdoor zal de Nederlandse staat minder geld hoeven te lenen op de financiële markten en zal de staatsschuld dalen. Het aanhouden van de tegoeden in de Nederlandse schatkist zal plaatsvinden in de vorm van een rekening-courant of termijndeposito's. Over de aangehouden middelen wordt een voor de Staat marktconforme rente vergoed.

Alle tegoeden dienen per 31 december 2013 ter beschikking te staan aan de Staat. Naar verwachting heeft dit geen effect op de jaarrekening 2012.

Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA)

De ontwikkelingen op de kapitaalmarkt raakt ook uw APPA-voorziening (pensioenen gedeputeerden). In de afgelopen 4 jaar is de rente op de kapitaalmarkt significant gedaald. Dit betekent dat de uitgangspunten op basis waarvan uw APPA-voorziening wordt berekend eveneens significant zijn gewijzigd.

Hierdoor dient naar verwachting een hogere voorziening te worden ingesteld ultimo 2012. Wij adviseren u voor het opstellen van de jaarrekening 2012 een actuele actuariële berekening van uw APPA-voorziening op te vragen en de omvang van de voorziening hierop bij te stellen. Daarnaast adviseren wij u een controle uit te voeren op de volledigheid van het aantal deelnemers (actieven en niet-actieven) in uw APPA-voorziening.

4.2. Impact notities Commissie BBV op de verantwoording van de provincie Flevoland

In 2012 heeft de Commissie BBV een aantal (bijgestelde) notities uitgebracht. In onderstaande tabel is kort de impact van de (bijgestelde) notities in kaart gebracht. Wij bevelen u van harte aan kennis te nemen van de notities.

Notitie	Impact notitie in 2012
Notitie grondexploitatie (bijgesteld)	De notitie bevat diverse stellige uitspraken en adviezen die direct gevolgen hebben voor de activering en waardering van grondexploitaties. Deze notitie is in mindere mate van toepassing op de provincie Flevoland aangezien de provincie geen actief beleid heeft ten aanzien van grondaankopen ten behoeve van grondexploitaties en/of projecten.
Notitie investeringen/kredieten	In deze notitie worden voorbeelden gegeven van verschillende situaties waarin investeringskredieten worden aangevraagd en hoe deze in de besluitvorming en P&C-cyclus worden betrokken. Daarnaast wordt ingegaan op overschrijdingen van kredieten en begrotingsconsequenties van vertragingen. Naar verwachting zijn de effecten hiervan voor Flevoland beperkt. Wel is het van belang om in de jaarrekening ook een goede toelichting op te nemen op de verschillende investeringskredieten (inclusief de uitputting ervan).
Notitie incidentele en structurele baten en lasten	Deze notitie bevat geen richtlijnen of aanbevelingen, maar beperkt zich tot verduidelijking van het onderscheid tussen incidentele en structurele baten en lasten. Flevoland heeft in de jaarrekening 2011 hier reeds rekening mee gehouden door een samenvatting van de notitie te presenteren en de incidentele baten en lasten weer te geven.
Notitie verbonden partijen en aanbesteding	In deze notitie wordt ingegaan op de definitie van een verbonden partij, de verschillende vormen verbonden partijen en de mate waarin rechtmatigheidsfouten bij de verbonden partij moeten worden meegewogen bij het rechtmatigheidsdeel van de provincie. Voor de controle 2012 verwachten wij dat de provincie Flevoland een analyse heeft uitgevoerd naar aanleiding van deze notitie en een conclusie verbindt omtrent het aspect rechtmatigheid.

A. Bijlagen

A.1. Omvang van onze interim-werkzaamheden

Het doel van onze jaarrekeningcontrole is het vormen van een oordeel over de betrouwbaarheid en de rechtmatigheid van de jaarrekening als geheel, zoals bedoeld in het Besluit Accountantscontrole Centrale Overheden (BADO). Vanuit de jaarrekeningcontrole beoordelen wij de kwaliteit van de administratieve organisatie en interne beheersing voor zover relevant voor onze oordeelsvorming en bevat geen zelfstandig oordeel over de kwaliteit van de administratieve organisatie en interne beheersing. De controle van de jaarrekening omvat het uitvoeren van controlewerkzaamheden, waaronder risicoanalyse, cijferbeoordelingen, beoordeling van de administratieve procedures en het daarmee samenhangende systeem van interne beheersingsmaatregelen en gegevensgerichte controlewerkzaamheden. De samenstelling en omvang van die werkzaamheden zijn noodzakelijk voor het verkrijgen van voldoende controle-informatie ter onderbouwing van ons oordeel.

Dit rapport is gebaseerd op de interim-werkzaamheden voor het onderzoek van de jaarrekening 2012. Dit onderzoek heeft zich niet verder uitgestrekt dan noodzakelijk is om tot een oordeel te komen over de jaarrekening 2012. Het onderzoek is dus niet primair gericht op het signaleren van alle aandachtspunten in de administratieve organisatie en interne beheersing. Hieronder vallen ook die procedures die zijn gericht op de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde informatiesystemen. Verder is onze jaarrekeningcontrole niet specifiek gericht op het ontdekken van mogelijke onregelmatigheden, waaronder fraudes. Als wij een specifiek onderzoek hadden ingesteld, dan hadden wij mogelijk aanvullende zaken gevonden die wij zouden hebben gerapporteerd.

A.2. Totaaloverzicht van de eerder gecommuniceerde aanbevelingen

Bevinding	Status 2011	Status 2012	Opvolging 2012
<p>2011-1 Verordening 216 actualiseren De huidige verordening 216 is verouderd (2006) en dient te worden geactualiseerd.</p>	●	●	<p>Wij hebben dit punt voorgaand jaar met u besproken. Naar aanleiding hiervan wordt de financiële verordening (216) geactualiseerd. De verordening 217a (doelmatigheidsonderzoeken) vraagt eveneens uw aandacht, aangezien deze uit 2004 stamt. Hiermee wordt bewust gewacht tot meer duidelijkheid bestaat over het eventueel landelijk afschaffen van de verplichting tot het uitvoeren van doelmatigheidsonderzoeken.</p>
<p>2011-2 Aandacht voor interne vorderingen en schulden noodzakelijk In afgelopen jaren is gebleken dat er door afdelingen interne verplichtingen worden opgeboekt in de financiële administratie. In het kader van de jaarverslaggeving dienen deze interne verplichtingen te worden geëlimineerd bij het opstellen van de verplichtingen-administratie. Ook is het van belang om periodiek een controle uit te voeren op de naleving van deze spelregel.</p>	●	●	<p>In 2012 is bij de eerste halfjaarafsluiting reeds een controle verricht op deze verplichtingen (inclusief interne eliminatie). Bij het opstellen van de jaarrekening 2012 zal dit aspect ook worden gecontroleerd.</p>
<p>2010-1 Beheersing personeelslasten Onvoldoende beheersmaatregelen ten aanzien beheersing personeels-budget.</p>	●	●	<p>In 2012 worden o.a. maandelijks (maraps) rapportages inzake de personeelslasten opgesteld om meer inzicht te krijgen in de werkelijke versus de begrote salariskosten per afdeling. Daarnaast zijn nog diverse andere maatregelen getroffen om meer inzicht en grip op de personele lasten te krijgen. Op basis hiervan is de beheersing aanzienlijk toegenomen en zijn voldoende maatregelen geïmplementeerd.</p>
<p>2010-3 Memoriaalboekingen Geen interne controle op juistheid en rechtmatigheid memoriaal-boekingen.</p>	●	●	<p>De interne controle op de memoriaalboekingen zal bij het opstellen van de jaarrekening 2012 plaatsvinden. Ook in 2011 is dit reeds uitgevoerd. Ons advies voor 2013 is om deze controle periodiek uit te voeren, zodat tijdig eventuele aandachtspunten kunnen worden gesignaleerd.</p>
<p>2008-3 Concerncontrol en interne controle Sturing concerncontrol neemt toe, echter nog onvoldoende interne controles op getrouwheid en SISA ingericht.</p>	●	●	<p>In 2012 zijn diverse interne controles uitgevoerd (zowel getrouwheid, rechtmatigheid als SISA). Wij hebben deze uitgevoerde interne controles beoordeeld, zie voor onze bevindingen hoofdstuk 2.1 en 2.2.</p>

Bevinding	Status 2011	Status 2012	Opvolging 2012
<p>2006-2 Rechtmatigheid en aanpassing interne beheersorganisatie (onderdeel naleving Europese aanbestedingsrichtlijnen) Interne controle op naleving Europese aanbestedingsrichtlijnen wordt niet tijdig uitgevoerd, daarnaast onvoldoende reikwijdte.</p>	●	●	<p>In voorgaand jaren is reeds meer aandacht besteed aan de interne controle op de naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen. Uit efficiency oogpunt heeft Flevoland de interne controle op de naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen gezamenlijk uitgevoerd met de interne controle op de werking van het inkoopproces. Er wordt nu elk half jaar een controle uitgevoerd door de inkoopafdeling, inclusief een aanvullende controle door de interne controlefunctionaris.</p>
<p>2006-2 Rechtmatigheid en aanpassing interne beheersorganisatie (onderdeel interne controle subsidieverordening) Geen adequate controle op subsidievestigingen (inclusief documentatie).</p>	●	●	<p>In 2011 is reeds een interne controle uitgevoerd op de subsidievestigingen. Documentatie van de uitgevoerde werkzaamheden was een belangrijk aandachtspunt. In 2012 is dit actief opgepakt. Door de interne controlefunctionaris is een verbijzonderde interne controle uitgevoerd, waarbij de onderbouwingen van de conclusies duidelijk zijn vastgelegd.</p>
<p>2006-7 Autorisaties CODA</p>	●	●	<p>Zie ook bevindingen IT-omgeving. Blijft een aandachtspunt.</p>
<p>2006-9 General computer controls</p>	●	●	<p>Diverse acties zijn inmiddels ingezet, dan wel gepland voor 2013. Zie hiervoor ook hoofdstuk 2.4.</p>
<p>2007-4 Invulling risicomanagement</p>	●	●	<p>Risicomanagement is onderhanden. Gericht wordt gewerkt aan de basis op orde (financieel, interne controles, e.d.), wordt kritisch gekeken naar risico's (bijvoorbeeld bij projecten) en worden interne bijeenkomsten georganiseerd om de bewustwording te vergroten (bijvoorbeeld workshop interne controles voor de organisatie). De top 50+ van de risico's is besproken met management, directie en portefeuliehouder. Er heeft een GS-sessie plaatsgevonden over bestuurlijk en operationeel risicomanagement, alsmede een kickoff sessie met het MT. Daarnaast is de paragraaf weerstandsvermogen verbeterd (inclusief het monitoren van de dekingsgraad). Dit zijn voorbeelden waaruit blijkt dat er expliciet aandacht voor risicomanagement in de organisatie bestaat.</p>

